

Verslag: archeologisch proefonderzoek Ezelstraat, Brugge

Naar aanleiding van de geplande uitbreiding van de jeugdhierberg De Snuffel werd door Raakvlak (Intergemeentelijke dienst voor archeologie in Brugge en ommeland), met medewerking van Toerisme Vlaanderen, een archeologisch proefonderzoek uitgevoerd. Het proefonderzoek vond plaats op 27 april 2011. Het projectgebied is gelegen in de panden van de voormalige superette Kwalito in de Ezelstraat en op de parkings in de Jan Boninstraat en de Hugo Losschaertstraat (zie afb. 1 en 2).

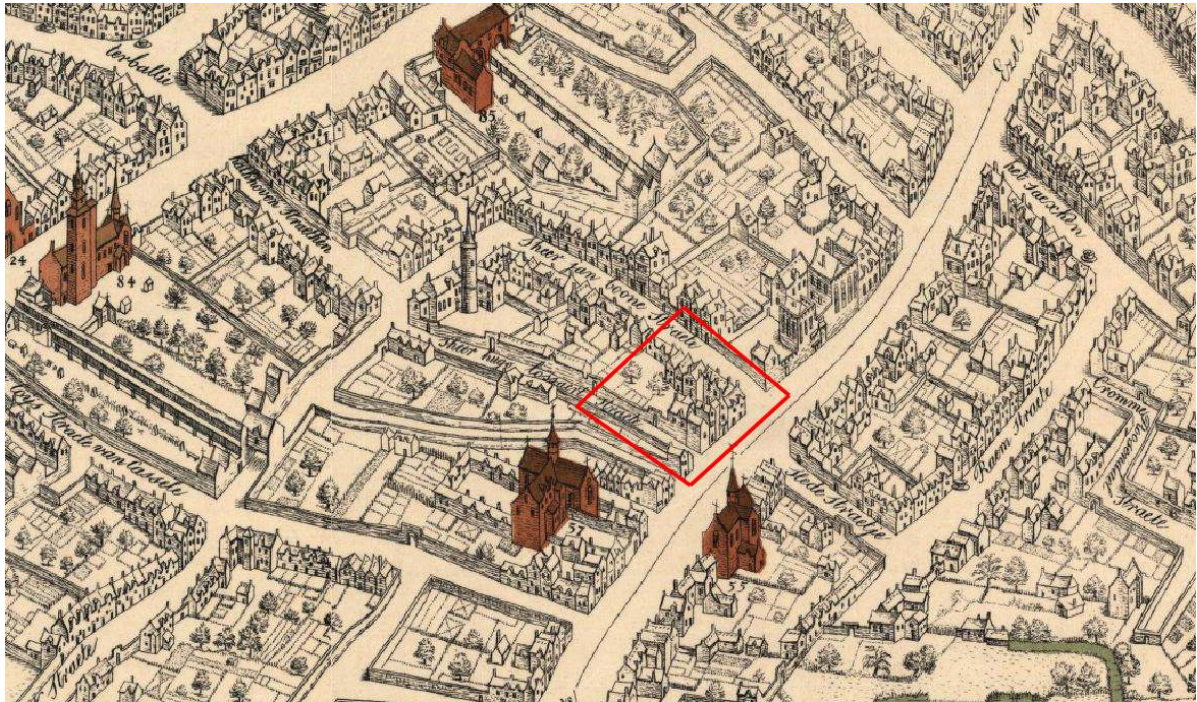
The site plan, titled 'OPMETINGSPLAN', illustrates the layout of the 'De Oude Kerk' project. The building is divided into three main sections: 1 (the main nave), 2 (the choir), and 3 (the tower). The building is situated on a plot bounded by Hugo Losschaertstraat to the north, Ezelstraat to the west, and Jan Binninstraat to the south. The plan includes dimensions and a north arrow.

1

2. Historische achtergrond

De stad Brugge is rijkelijk voorzien van historisch kaartmateriaal. We kunnen deze bron dan ook onmogelijk links laten liggen. We vatten deze tocht progressief op: we beginnen bij de oudste relevante kaart en gaan de chronologische evolutie van het projectgebied na tot op heden.

De eerste halte is, zoals beloofd, de oudste relevante kaart. Het gaat hier om de uitzonderlijk gedetailleerde kaart (een kopergravure) van Marcus Gerards, afgewerkt in 1562 (zie afb. 3). Op deze kaart zien we huizenrijen langs de Ezelstraat en de Jan Boninstraat. Langs de Hugo Losschaertstraat worden de binnentuinen afgesloten door een muur.

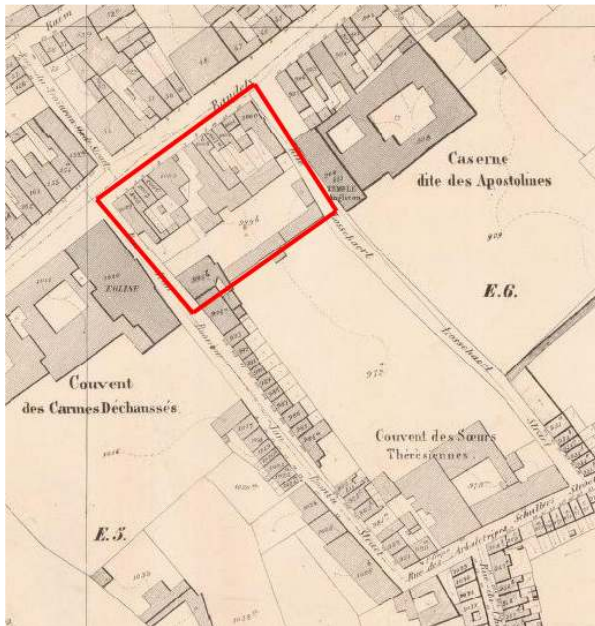
Afb. 3: detail stadsplattegrond huizenonderzoekbrugge.be)

Marcus Gerards, 1562 (bron:

De tweede kaart die we ter hand nemen is de zogenaamde 'Kabinetskaart' of Ferraris kaart, opgesteld tussen 1771 en 1778 (zie afb. 4). Hierop zien we dat ons onderzoeksterrein tussen de huidige Anglicaanse kerk in het noorden en de Karmelietenkerk in het zuiden ligt. De Anglicaanse kerk werd opgetrokken in 1681-1684 als kloosterkerk van de zuster theresianen, de Karmelietenkerk ontsond als verbouwing van een adellijke stadswoning in 1688-1691 (inventaris.vioe.be). De huizenrijen langs de Ezelstraat en de Jan Boninstraat zijn nog steeds duidelijk aanwezig en aan de Hugo Losschaertstraat grenzen nog steeds tuinen.

Afb. 4: detail Ferraris kaart 1778 (bron: belgica.kbr.be)

Een kleine eeuw later, rond 1865, toont de kadasterkaart van Philippe-Christian Popp ons een situatie die heel sterk lijkt op de huidige (zie afb. 5). De locatie van beide parkings is nu een onbebouwde zone en langs de Ezelstraat staat een huizenrij. Het kaartje toont duidelijk dat ons projectgebied tussen drie religieuze gemeenschappen ligt: Karmelieten in het zuidwesten, Theresianen in het zuidoosten en het Apostolische Genootschap, op de plaats van de huidige Weylerkazerne.

Afb. 5: detail Popp kaart 1865 (bron: huizenonderzoekbrugge.be)

In de buurt van het projectgebied werden nog geen archeologische opgravingen uitgevoerd.

3. Onderzoekresultaten

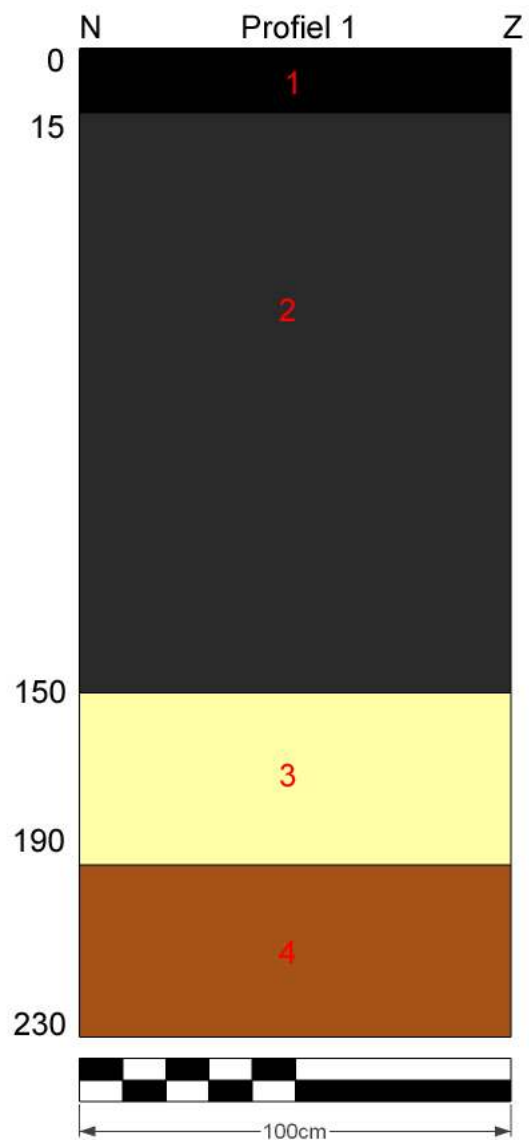
3.1 Bodemkundige resultaten

Het projectgebied ligt in een stedelijke omgeving, waardoor er geen bodemkundige informatie voorhanden is. Door middel van gericht geplaatste profielen trachten we dit euvel te overkomen. Dit om twee redenen: het achterhalen van de bodemgesteldheid enerzijds en het bepalen van de diepte en dikte van de archeologisch relevante lagen anderzijds.

Het eerste profiel werd aangelegd in sleuf 1 (zie afb. 6 en 7). Onder het asfalt vinden we een 135 cm dikke, donker bruin-grijze laag zand, zeer rijk aan aardewerk en bakstenen (van verscheidene formaten). Daaronder, op een diepte van 150 cm treffen we een lichtbruine laag zand aan, met veel houtskoolspikkels (150-190 cm) en een bruine laag zand (190-230 cm). Het lijkt erop dat het archeologisch pakket hier begint, op een diepte van 150 cm. De aanwezigheid van brokken geel zand wijst erop dat dit geen stabilisatie horizont is (A-horizont), maar eerder snel gevormd, als stort- of opvullingslaag. Het pleistocene zand werd niet bereikt, dus de dikte van het pakket valt voorlopig niet te bepalen.

Afb. 6: Sleuf 1 profiel 1

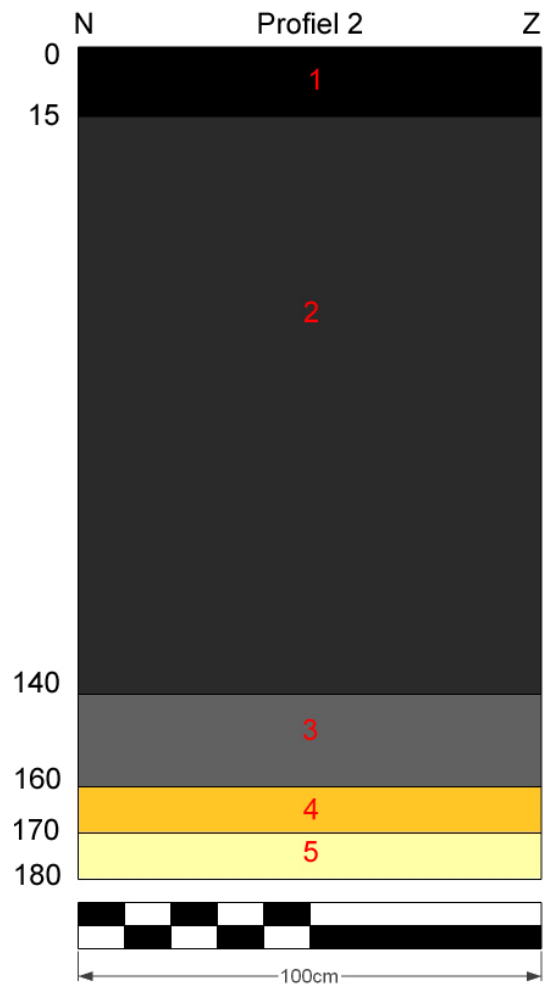

Afb. 7: Sleuf 1 profiel 1 (1: asfalt, 2: puinlaag, 3: lichtbruin zand, 4: 190: bruin zand)

Het tweede profiel bevindt zich eveneens in sleuf 1 (zie afb. 8 en 9). Ook hier treffen we een dikke puinlaag aan, voor we het archeologisch pakket bereiken op 140 cm diepte. Het gaat om een donkergrijze, 20 cm dikke laag zand met veel houtskool spikkels. Deze laag lijkt een begraven A-horizont, mogelijk in een natte context. Hier werd het pleistocene zand wel bereikt, op een diepte van 160 cm. Deze laag valt uiteen in een sterk gebioturbeerde bovenlaag (160-170 cm) (mogelijk een B-horizont, de laag waar pedogenese of bodemvormingsprocessen plaatsvinden) en een geoxideerde onderlaag (170-180 cm) (C-horizont, waar geen pedogenese meer plaatsvindt).

Afb. 8: Sleuf 1 profiel 2

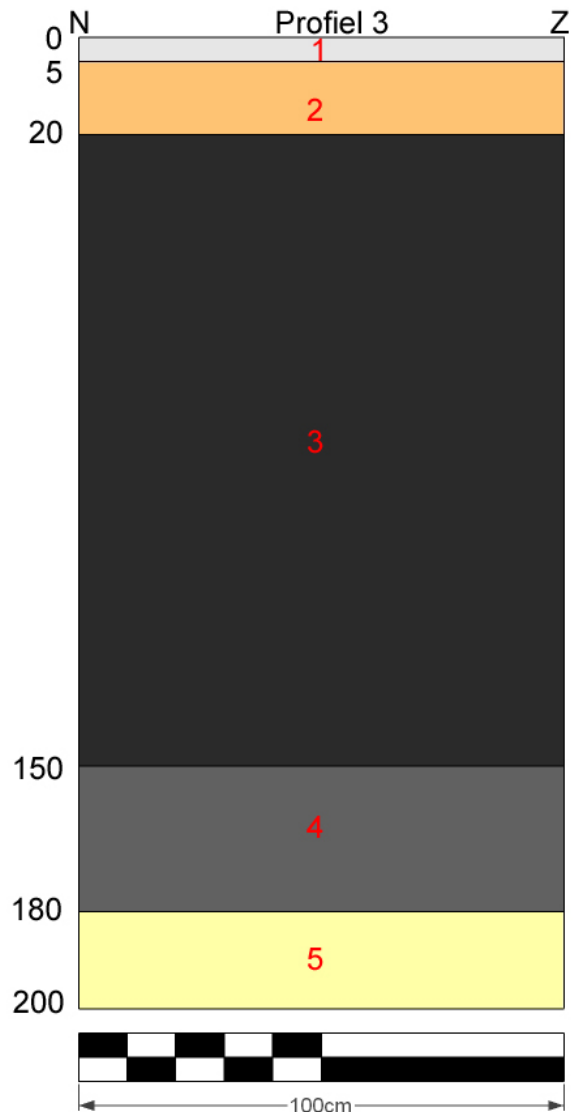

Afb. 9: Sleuf 1 profiel 2 (1: asfalt, 2: puinlaag, 3: A-horizont, 4: B-horizont, 5: C-horizont)

Het laatste profiel vinden we in sleuf 2 (zie afb. 10 en 11). Het gaat om een A-C profiel. De A-horizont bestaat uit donkergrijs zand met veel houtskool spikkels. Deze laag bevindt zich op een diepte van 150 cm, tevens de grens van het archeologisch relevant pakket. Daaronder ligt de C-horizont. Dit geel geoxideerde en gebioturbeerde zand treffen we aan vanaf 180 cm diepte.

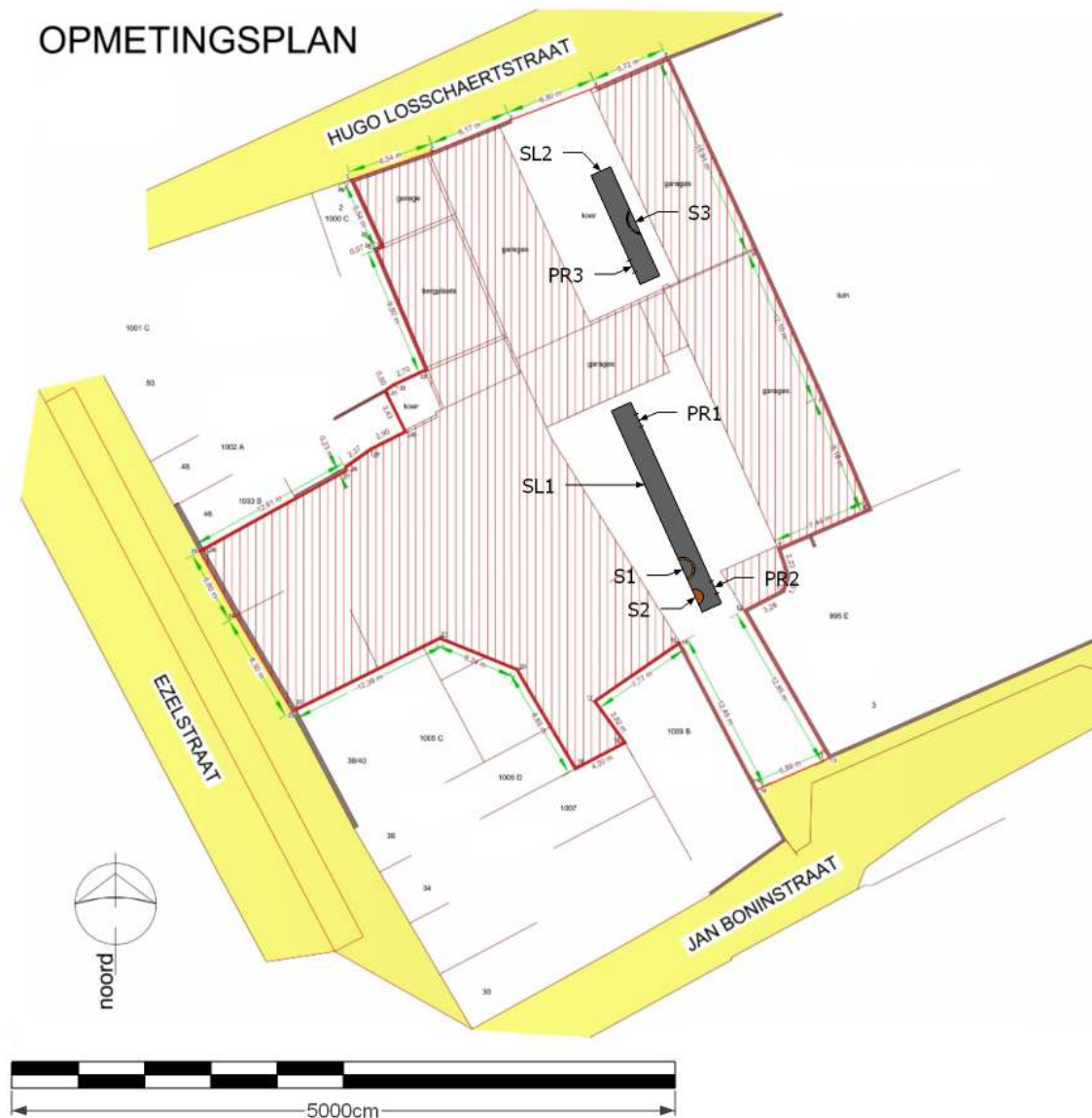
Afb. 10: Sleuf 2 profiel 3

Afb. 11: Sleuf 2 profiel 3 (1: betontegel, 2: puinlaag, 3: puinlaag, 4: A-horizont, 5: B-horizont)

3.2 Archeologische resultaten

Door de situatie op het terrein werd besloten twee sleuven te trekken, één op elke parking (zie afb. 12). De eerste sleuf bevindt zich op de parking langs de Jan Boninstraat en is 16,20 m lang, de tweede op de parking langs de Hugo Losschaertstraat is 8 m lang.

Afb. 12: Sleuvenplan

3.2.1 Sleuf 1

Zoals hierboven vermeld dienen we door een dikke puinlaag te graven voor we het archeologisch pakket bereiken. Dit pakket bestaat uit donkergrijs zand met baksteenpuin en grote puinkuilen, die uitsluitend uit baksteenpuin, mortel en aardewerk bestaan. De bakstenen zijn zowel van klein, als van groot formaat (de zogenaamde 'moefen'). Het aardewerk varieerde van rood tot industrieel wit en van steengoed tot majolica. Dit pakket werd dus na de middeleeuwen gedeponeerd.

Onder deze laag treffen we het archeologisch relevante pakket aan. Deze ligt op een diepte van 140 tot 150 cm en bestaat uit lichtbruin en bruin zand, met veel houtskool spikkels. In het zuiden van sleuf 1 bevinden zich twee sporen. Het eerste is een ronde, bakstenen structuur, meer bepaald een waterput (zie afb. 13). De gele en rode bakstenen (25x13x6) vertonen voorlopig geen sporen van mortel. Het spoor werd slechts gedeeltelijk aangesneden, de diameter kunnen we dus enkel voorzichtig schatten op zo'n 2 m.

Het tweede spoor ligt net naast spoor 1. Het gaat hier om een spoor met een bruine en zwarte organische vulling, begrensd door een bruine korst. Hieruit kunnen we besluiten dat hier een mestkuil aangesneden is.

Afb. 13: Sleuf 1 spoor 1

3.2.2 Sleuf 2

Afb. 14: Sleuf 2 spoor 3

Hetzelfde verhaal speelt zich af in sleuf 2: een 150 cm dikke puinlaag scheidt ons van de archeologische lagen. Het puin is vergelijkbaar met dat uit sleuf 1, al treffen we nu ook metaalslak aan. Onder dit dik puinpakket schuilt een 30 cm dik donkergrijs zandig pakket, waarin een ronde bakstenen structuur werd aangetroffen (zie afb. 14). Deze waterput is vergelijkbaar met spoor 1 uit sleuf 1. Het spoor is opgebouwd uit bakstenen van een kleiner formaat (20x10x5) en vertoont sporen van lichtgrijze zandmortel. De diameter lijkt een stuk groter dan 2 m. In geen enkele van de drie sporen werd aardewerk aangetroffen, maar analyse van de aangetroffen structuren situeert onze resultaten in de late middeleeuwen (15^e-16^e eeuw).

5. Besluit:

Tijdens het archeologisch proefonderzoek werden enkele belangrijke vaststellingen gedaan. Ten eerste maakt het cartografisch onderzoek ons bewust van de historische waarde van het projectgebied, met een continue bebouwing sinds 1560 en ongetwijfeld vroeger, in de nabijheid van enkele religieuze centra. Een tweede vaststelling is dat de archeologisch relevante laag hier bedolven is onder een 140 tot 150 cm dikke ophogings- en puinlaag. Het archeologisch pakket is gemiddeld 30 cm dik, met uitzondering van profiel 1. Dat verschil kan verklaard worden door de aanwezigheid van een opgevulde gracht. Ten derde herbergt die archeologische laag enkele middeleeuwse sporen.

Een archeologische opgraving is alleen nodig voor de sporen en lagen die zich onder de hierboven vermelde ophogingslaag bevinden.

Om zeker te zijn dat de onderliggende archeologische sporen gevrijwaard blijven, adviseren wij dat voor werken die niet dieper gaan dan 125 cm er geen opgraving nodig is. In dit geval adviseren wij een werfbegeleiding die door Raakvlak op kosten van de bouwheer kan worden uitgevoerd.

Wanneer de graafwerken voor de nieuwbouw evenwel dieper rijken dan 125 cm dient er wel een opgraving uitgevoerd te worden.